

KIÁLLÍTÁS

POMOGÁTS BÉLA

Arcokra írott történelem

Koffán Tamás kiállítása elé

Őrzök könyveim között egy album-alakú fényképgyűjteményt, Plohn József 1848-as „honvédportréit” – húsz esztendeje jelent meg, a huszadik század első éveiben készült, százötvennégy arcképfelvételt foglal magába, aggastyán korú hadfiakét, hiszen mindenki, aki szerepel benne, akkor már jóval túl volt hetvenedik életévén. Mondhatnám: történelmi emlékeztető, emberi arcmásokban „elbeszélve”. Valóban megrendítő felvételsorozat, tulajdonképpen zaklatott nemzeti történelmünk tükörképe. Ez a kiadvány jutott eszembe, midőn néhány napja átnézhettem Koffán Tamás *Közélből* című fotógyűjteményét, a „fényképek Erdélyből” alcímmel közreadott sorozatot. Ez a fényképgyűjtemény és most ez a kiállítás is a történelem lenyomata, az erdélyi magyar történelemé. A portrék vagy az életképek, a néhány kiragadott motívum, nem pusztán fotográfiák, nem is pusztán egy emberi sors alkalmi lenyomatai, mondhatnám, „sorsképek”: fotográfiák arról, amit erdélyi magyar történelemnek, népi életnek, közösségi sorsnak ismerünk.

Nézem az emberi arcmásokat, a *Fanyűvő* című képen látható köröspataki favágó mélységes ráncokkal barázdált arcát, mintha egy fafaragó művész baltával faragta volna ki. Borbély Béla torockói pásztoember hamiskás mosolyát, mintha egy Tamási Áron-regényből lépne elő. Bódi Andor székelyudvarhelyi sebészfőorvos elszánt tekintetét, ez a tekintet maga is válasz arra az emberi sorsra, amelynek mögöttes terében ott van a székely táj, történelem és társadalom – a helytállás örök kényszerűsége. Az esztelneki Csavar András portréját, a fejszés ember a távolba néz, mintha sorsának kihívásait fürkészné, s mindig készen volna a védekezésre. Vagy a szentegyházafalusi Égei Lajos kovácsmester összehúzott szemét, keserű vonásait a szája körül, amikor dolgozott, mondja róla a fotográfus, „messziről lehetett érezni a föld szívdobbanását”. Találó megfigyelés, valójában az egész portrészorozat ilyen szívdobbanások együttese – érezhetően ver a megörökített ember, a táj, a történelem szíve.

Koffán Tamás – családjában neves művészekkel, magam is ismertem és becsültem őket – a fényképezésen innen és túl is művészember. Csellózni tanult a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, majd Amerikában, az indianai egyetemen. A budapesti Szimfonikus Zenekar megbecsült művésze lett, és figyelemre méltó zenei sikerek után, közel negyvenévesen hódította meg a fényképezés művészetét. Mint tudom, barátai unszolására látogatott el Erdélybe, megragadta az erdélyi táj, a népművészet, a falusi közösségek élete – és főként azok a küzdelmes, nem egyszer tragédiák terhét hordozó emberi sorsok, amelyekkel ott, mindenekelőtt a Székelyföldön, Kalotaszegen, Torockón találkozott. Ezeket a sorsokat örökítette meg fotográfiákon, máskor meg az emberi sorsok természeti környezetét, fákat és felhőket, birkanyáját, a kétkezi munka mozdu-

latait. Más alkalommal kisgyerekeket, mosolygó asszonyokat vagy éppen az erdélyi magyar irodalom és művészet jeles képviselőit: Kányádi Sándort, Imreh Istvánt, a neves történészt, Ferenczy Júliát, a költői színeket vászonra-kartonra varázsoló festőt, Kusztoz Endrét, a jeles festőt és grafikusművészt. Számomra ezek a portréfelvételek személyesek, minthogy valamennyien a barátaim voltak vagy éppen ma is a barátaim.

Valahol olvastam, hogy az emberi arcok hitelesebben vallanak a történelemről, mint a vaskos monográfiák. Igen, minthogy az arcokon, az arcok mögött ott van az az írott szóban csak áttételesen, töredékesen megidézhető történelem, az az egyéni sorsokban megnyilvánuló történelem, amely átvérzi a história szövetét. Van itt egy fényképfelvétel, *Halálbir* a címe, idős, megtörtett asszonyt ábrázol, a güdüci Lukács Annát, akiről a művész évek óta próbált fotográfiát készíteni, de nem tudta úgy megörökíteni, hogy arcán ott legyen, ahogy maga a fotográfus írja, „a sors súlya. Hiába. Mintha ringató csónakban ülne, a szárazföld nyűgét nem ismerve.” Aztán ura halálhírét kellett vennie. „Anna kiszállt a ringató csónakból, ott ült a széken, a szárazföldön. Arcán nem maradt más, csak sors és jellem.” A sors, az emberi sors, az erdélyi magyar sors, amelyen mintha vésővel dolgozott volna valaki – a történelem, Isten – ott van az arcokon.

Elbanguzott Koffán Tamás kiállításának megnyitóján 2013. április 14-én, a Tihanyi Apátságban.

Emlékezés Csik Ferencre

2013. június 1-jén Keszthelyen, a Város Napján dr. Csik Ferenc számára posztumusz „*Keszthely Város Díszpolgára*” címet adományoztak. Ugyanezen a napon a Balaton Múzeumban időszaki kiállítás nyílt „*A sportember, aki a test és lélek harmóniájában élt*” címmel.

Ugyancsak június 1-én mutatták be a múzeumban Csik Katalin: *Édesapám emléke, 100 éves lenne Csik Ferenc* című könyvét. A városi önkormányzat kiadásában megjelent kötetet N. Pál József irodalomtörténész így méltatta:

„Ez a családjáért rajongó lélek a kor ünnepe, mindenki által szeretett sportolója, s közéleti szereplője volt. A könyv nemcsak sporttörténeti adattár, életrajz, de a gyermek csak lélekben megélt kapcsolatának újrateremtése s vallomás is ezért, tanúságtétel az apáról, aki a maga korában emberként is a legkiválóbbak közé tartozott... Csik Ferenc olimpiai bajnoksága az 1945 előtti idő legnagyobb magyar sportszenzációja volt talán. A berlini tíz arany, az ő győzelme, e győzelem váratlansága s minősége egy példátlan történelmi veszteség után is élni akaró nemzet akaratának a szimbolikus sűrítményeként lett átélhető – ám eme diadal egyediségéhez a bajnok emberi lényé is hozzátartozott. Csik Ferenc az úszók kapitánya, a Képes Sport felelős szerkesztője, lelkiismeretes orvos lett, s egyetemi előadó. Győzelme, tehetsége, munkája nyomán az ország „elitjébe” is tartozhatott akkor, ám mégis Ferkó maradt ő az emlékezetben mindenkinek, a cselekvő szeretet, az élet magasabb rendű céljának tökéletes példázata.”